מקץ ב

א. אויפן פסוק[1] „וירא יוסף גו' ויאמר לאשר על ביתו גו' וטבוח טבח והכן גו'", שטייט אין מדרש[2]: „והכן, אין והכן אלא שבת[3], היך מה דאת אמר והי' ביום הששי והכינו וגו'[4], הדא אמרה ששמר יוסף את השבת קודם שלא תינתן"[5].

פון פשטות לשון המדרש קען מען אַ טעות האָבן, אַז דערמיט ווערט גע־מיינט אויסטיילען יוסף'ן לגבי זיינע ברידער, און שמירת שבת לגבי אַנדערע מצות, ד.ה. ער און ניט די אַנדערע שבטים האָבן געהיט שבת; געהיט שבת, און ניט אַנדערע מצות.

חז"ל[6] זאָגן אַז די אבות האָבן אָפגע־היט אַלע מצות התורה, הגם זיי האָבן דערויף קיין ציווי ניט געהאַט, און עס שטייט (ביי אברהם'ען)[7] „למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו", איז זיכער, אַז אויך בא יעקב'ן איז געווען „יצוה את בניו" — אַלע זיינע זין[8], און ווי רש"י שרייבט בפירוש (בפירושו על הש"ס[9]) „שבני יעקב שומרי מצות היו, דאע"פ שלא ניתנה תורה מקובלין היו מאבותיהן"[10] —

נאָר — דער מדרש מיינט ניט צו שולד זיין דעם קיום פון שאר המצות ע"י יוסף[11] און דעם קיום פון מצות שבת (ושאר המצות) ע"י השבטים[12] — נאָר אַז יוסף'ס שמירת שבת ווערט אָפגע־לערנט פון פסוק („הדא אמרה")[13], משא"כ די אַנדערע מצות וואָס יוסף האָט מקיים געווען, ועד"ז — אַז דער קיום מצות שבת (וכל המצות) פון כל השבטים[14], איז ניט מפורש אין

---

1) פרשתנו מג, טז.

2) ב"ר פצ"ב, ד. וש"נ.

3) בכ"מ (מכילתא בשלח יג, יט. לקח טוב שם) „אין והכן אלא ערב שבת", במכילתא דרשב"י שם „אלא לצורך שבת". בבמדב"ר פי"ד, ב (בסופו) „ע"ש היתה ואין הכן אלא לשבת". וראה תנחומא נשא כח בסופו (ותנחומא באבער שם לג): והרי אין דֶּרֶך המלכים להכין מיום לחבירו כו'. ובפשטות זוהי כוונת הב"ר שבפנים — ראה רבינו בחי כאן. פי' מהרז"ו לב"ר כאן. ועוד. בהלשון „אין והכן אלא שבת" — ראה לקמן הערה 64.

4) בשלח טז, ה.

5) כ"ה בב"ר לפנינו, וביל"ש כאן „עד שלא תינתן". ועד"ז הוא לפי כמה גירסאות במדרש (ראה ב"ר הוצאת תיאודור־אלבק. ושם גם גירסא „קודם שתינתן"). ובבמדב"ר ותנחומא שם: „עד שלא ניתנה".

6) ראה יומא כח, ב. משנה סוף קדושין. פרש"י תולדות כו, ה (מב"ר פס"ד, ד. וש"נ) לגבי אברהם. וראה פרש"י תולדות שם יב. כז, ג. ט (בנוגע ליצחק). וישלח לב, ה (בנוגע ליעקב). וראה ויק"ר פ"ב, יו"ד.

7) וירא יח, יט.

8) וראה בארוכה פרשת דרכים בתחלתו (דרוש א' וב'), בית האוצר (בתחלתו) וש"נ — אם קיום המצות דהאבות והשבטים הי' רק להחמיר על עצמם או גם להקל, שיצאו מכלל בני נח ודינם כישראל. וראה ע"ד הפשט — לקו"ש ח"ה ע' 143 ואילך. 266 ואילך. ש"נ. ועוז"ו.

9) חולין צא, א ד"ה פרע להן — בפירוש פסוק זה („וטבוח טבח גו").

10) להעיר ממדרש לקח טוב כאן: מכאן שהיו אבותינו נהוגים במצות קודם מ"ת.

11) ראה יפ"ת (השלם) כאן: וה"ה לכל המצות.

12) ראה מדרש שכל טוב כאן: מכאן שהיו האבות והשבטים שומרין מצות שבת עד שלא ניתנה.

13) להעיר מלשון המדרש (ב"ר פי"א, ז) „אברהם שאין כתוב בו . . יעקב שכתוב בו כו'". ובמפרשים שם.

14) וכן יש לפרש לכאורה בכמה מקומות בחז"ל (ראה הערה 6) דאי' בנוגע ליצחק ויעקב שקיימו מצות פרטיות, וכן בנוגע לכמה מהשבטים (כבויק"ר שם: „יהודה קיים מה שכתוב בתורה"), שהפירוש

פסוק[15].

דער ענין הנ"ל, די הדגשה פון דער מעלה פון שמירת שבת ע"י יוסף, שטייט אין מדרש אויך במקום אחר[16]:

מי הקדימני ואשלם[16], מדבר ביוסף שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא ניתנה, וטבוח טבח והכן א"ר יוחנן ערב שבת היתה ואין והכן אלא לשבת שנאמר והי' ביום הששי והכינו וגו' (און דער מדרש פירט אויס) אמר הקב"ה יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לבן בנך שיהא מקריב קרבנו בשבת.

פון דעם מדרש איז משמע (כהמשך להנ"ל), אז דאס וואס עס ווערט אויסגעטיילט דער ענין השמירה דשבת פון יוסף איז ניט (בלויז) אין דעם וואס ביי אים איז דאס מפורש אין פסוק, נאר אז זיין שמירת שבת איז געווען מיט אַ יתרון[17] לגבי זיין קיום פון אַנדערע מצות[18], און אויך ביחס צום קיום המצות פון שאר השבטים — ביז אז אלס תוצאה דערפון האט דוקא בן בנו של יוסף זוכה געווען צו אַ שכר מיוחד אויף דער שמירת שבת, — ואדרבא — דאס איז דער טעם וואס דוקא שמירת שבת פון יוסף איז מפורש בקרא.

דאַרף מען פאַרשטיין: אין וואס באַשטייט דער עילוי פון שמירת השבת דיוסף אויף שמירת השבת דשאר השבטים[19], און ווי איז דאס מרומז אין די ווערטער „וטבוח טבח והכן"?

ב. אויך דאַרף מען פאַרשטיין די ראי' פון „אין והכן אלא שבת", אז „שמר יוסף את השבת":

ווי מען לערנט בפשטות וויבאַלד אז יוסף האט אַנגעזאגט מ'זאל צוגרייטן די מאכלים אויף שבת פון פאַר שבת, איז אַ ראי' אז ביום השבת עצמו האט מען עס ניט געקאָנט טאָן — די מלאכה פון קאָכן וכיו"ב.

לפי זה איז אַבער דורש ביאור: פאַר־וואס ווערט דער ענין פון קיום מצות שבת ביי יוסף'ן אַרויסגעבראכט אין מדרש בעקיפין — וויבאַלד אז ער האט מכין געווען מערב שבת לשבת איז שמע מינה אז בשבת האט ער ניט געקאָנט מכין זיין, טאָן קיין מלאכה[20]? די תורה האט, לכאורה, געדאַרפט אונז דערציילן קיום מצות השבת דיוסף באופן ישיר — מיט אַ לשון ע"ד המכילתא.

אין מכילתא[21] געפינט מען עס טאָקע באופן זה: דערפון וואס יוסף האט מכין

בזה, שבמצות אלו ובאנשים אלו ישנו לימוד מכתובים.

15) ראה חולין צא, א. ובהנסמן בהערה 8.

16) במדב"ר פי"ד ב (בסופו).

*16) איוב מא, ג.

17) ומובן שכ"ה גם לפי הדרשה בב"ר שלפנינו. אלא שר"י מוסיף (בבמדב"ר שם) את ענין השכר „שאני משלם לכן בנך כו'".

18) ועד"ז ביעקב „שכתוב בו שמירת שבת . . קבע תחומין מבעוד יום" (ב"ר פי"א, ז), „ששמר יעקב את השבת קודם שניתנ" (שם פע"ט, ו (בסופו)). וראה לקו"ש חט"ו ע' 226 ואילך.

19) ביפ"ת השלם לב"ר כאן: אלא נקט שבת אגב אורחי' דסעודר', ועוד כי השבת הוא אות ועיקר גדול ששקולה כנגד כל המצות". ועוד דהוי חידוש משום דבן נח מוזהר עליו.

אבל טעמים אלו מסבירים רק הטעם מדוע יש בו לימוד מפורש ששמר את השבת אף שקיים כל המצות. ובבמדב"ר הנ"ל משמע שיש יתרון בעצם שמירת שבת שלו, כבפנים.

20) ואף שגם ביעקב למדין ששמר את השבת מזה ש„ויחן את פני העיר, נכנס בערב שבת" (ב"ר פע"ט שם), שם י"ל דבא להודיע לא רק ששמר את השבת, אלא „דקבע תחומין", מצוה מיוחדת (ראה מפרשי המדרש שם. וראה לקו"ש שם), משא"כ בנדו"ד ביוסף. ועצ"ע.

21) בשלח שם. וכ"ה בתדא"ר פכ"ד (כ"ו).

*) ועד"ז הוא ברמב"ן תולדות כו, ה.

געווען בערב שבת לערנט מען אפ, אז ער האט מקיים געווען דעם אנזאג[22] „זכור את יום השבת"; וואס בנדו"ד, בהכנה איז דאס שייך דוקא פאר שבת (אין ימות החול) — בערב שבת[23].

[און ווי עס שטייט אין מכילתא[24] אז פון פסוק „זכור וגו" לערנט מען אפ „תהא זוכרו באחד בשבת שאם יתמנה לך מנה יפה תהא מתקנו לשם שבת"].

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם הביאור, וואס דער מדרש איז מוסיף ומדגיש אז יוסף"ס שמירת שבת איז געווען „קודם שלא תינתן" — דקשה, ובלשון היפ"ת[25] „מאי קמ"ל, פשיטא שבימי יוסף לא ניתנה עדיין"?

דער יפ"ת ענטפערט, „ושמא מפני שלכאורה הי' איסור בדבר שלא ניתנה עדיין, דבן נח ששמר שבת חייב מיתה[26] (ווייל עס שטייט[27] נאך פאר מ"ת לא ישבותו) לכן אמר דמ"מ הי' שומרו"[28].

אבער לפי זה דארף זיין די הדגשה ניט אויף דעם וואס מצות שבת איז נאך דעמולט ניט געגעבן געווארן, נאר אויף דעם וואס זי איז געגעבן געווארן (שפע־טער) צו אידן דוקא. ווארום דער ענין אז בן נח ששבת חייב מיתה איז דאך ניט (נאר) קודם מ"ת, נאר (אויך) אחרי שניתנה, מ"ת[29], האט דאך געדארפט שטיין א לשון המתאים לזה, ווי „ששמר יוסף את השבת שניתנה רק לישראל" וכיו"ב.

וי"ל דעם ביאור בזה: „נתינה"[30] איז שייך צו זאגן וועט די געגעבענע זאך איז דא במציאות, די „נתינה" טוט בלויז אויף, אז די זאך ווערט ארויסגענומען פון איין מקום ורשות און גייט איבער אין א צווייטן מקום ורשות[31].

וויבאלד מ'איז מדגיש במיוחד ביי שבת[32] „קודם שלא תינתן", „עד שלא ניתנה"[33], איז מובן, אז שבת איז דא פון פריער, און זי ווערט געגעבן[34].

---

22) יתרו כ, ח.

23) אף שבשבת עיקר המצוה דזכור היא לכאורה לקדש את השבת בדברים, מצות קידוש היום — ראה פסחים קו, א. רמב"ם הל' שבת פכ"ט ה"א.

24) יתרו שם. פרש"י שם. וראה ביצה טז, א. רמב"ן עה"פ. מפרשי רש"י שם. שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"י.

25) השלם לב"ר כאן.

26) סנהדרין נח, ס"ב.

27) נח ח, כב.

28) ומסיים „וטעם היתרו פי' לעיל". וכוונתו לכאורה לדעתו שיצאו מכלל בני נח — ראה בהנסמן בהערה 8.

29) ואדרבה, ממ"ש „קודם שלא תינתן", „עד שלא ניתנה", הסברא נותנת דלא הי' אז האיסור דגוי ששבת, מאחר שלא ניתנה עדיין, וראה בית האוצר בתחלתו.

30) ולא „לפני שנאמרה" או „לפני שנצטוו עלי'" וכיו"ב. וראה לקמן הערה 33.

31) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ג פ' נשא (תשמ"ב) בסופו.

32) נוסף על מה שנאמר בנוגע לכל התורה כולה — משנה סוף קידושין. ולהעיר שביומא (שבהערה 6), במאמר רב, לא הובאו התיבות „עד שלא ניתנה". ולהעיר מויק"ר שם — „עד שלא ניתנה תורה להם והם עשו אותה מאליהן". וראה גם במדב"ר שם.

33) ואין לומר שההוספה ד„קודם שלא תינתן" גבי שבת היא משום ששבת ניתנה לפני נתינתה הכללית — מ"ת, בפרשת המן ולפנ"ז במרה (ראה שבת פז, ריע"ב ובתוס' שם. ועוד) כי נוסף ע"ז דאז הי'ל לשנות ולומר „לפני שנאמרה", „לפני שנצטוו", וכיו"ב (ראה שבת שם: כאשר צוך במרה) — אינו מובן למאי נפק"מ כאן מתי ניתנה. ובבמדב"ר שם מפורש: אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה.

34) להעיר ממארז"ל (שבת י, ב) „א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם", נוסף על מרז"ל שם (פח, ב) בנוגע לכל התורה. גם שם מדגיש „חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעים דורות קודם שנברא העולם" (וראה פרש"י שם. פי' רב ניסים גאון שם).

ד. די הסברה בזה:

פון די טעמים אויף מצות שבת (זכירת שבת[35], שמירת שבת[36] וכו'), שטייט בתורה[37] „כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ . . וינח ביום השביעי", „וביום השביעי שבת וינפש".

דערפון איז מובן, אז גלייך באַ ששת ימי בראשית איז שוין שבת געווען אַן אויסגעטיילטער טאָג פון די אַנדערע ימות השבוע; און ווי די תורה זאָגט גלייך בפ' בראשית בתחלת הבריאה[38] „וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו גו' ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו": ס'איז נאָר וואָס דער ציווי צו אידן איז געווען ערשט נאָך יצי"מ — ביי מ"ת ולפנ"ז במרה (לאחרי יצי"מ)[39].

[ווי דער רמב"ם איז מבאר אין מו"נ[40], אז די צוויי טעמים במצות שבת — בדברות ראשונות שטייט „כי ששת ימים גו'" און „במשנה תורה[41] וזכרת כי עבד היית במצרים וגו' על כן צוך ה' אלקיך גו'" — איז עס „מפני שהם לשני עולים מתחלפים . . כי העלול במאמר הראשון הוא כבוד היום והגדילו . . אמנם תתו לנו תורת השבת וצוותו אותנו לשומרו הוא עלול נמשך לסיבת היותנו עבדים במצרים" — ד.ה. אז דער טעם וסיבה פאַרוואָס מצות שמירת שבת איז שייך נאָר צו אידן (און ניט צו שאר העמים, הגם אז אויך זיי זיינען אין כלל פון „כולם נבראו ונתחדשו במעשה בראשית"[42], איז מצד „היותנו עבדים במצרים אשר לא היינו עובדים ברצוננו ובעת שחפצנו ולא היינו[43] יכולים לשבות"[44]].

עפי"ז איז פאַרשטאַנדיק מיט וואָס איז (פאַר מ"ת) מצות שבת געווען אויסגעטיילט פון שאר מצות התורה: אַנדערע מצות, איז זייער „מציאות" נתחדש געוואָרן בעת מ"ת, פאַר דעם זיינען זיי ניט געווען בגדר מציאות (אַ „חפצא" בפ"ע, אַ „חפצא" של מצוה); בקיום המצות לפני מ"ת איז געווען נאָר אַ פעולת האדם (מעשה הגברא)[45].

משא"כ שבת, וואָס דער זמן פון יום השביעי איז אויסגעטיילט מצד דער בריאה, דעם „וינח ביום השביעי", קומט אויס אַז די „חפצא" פון יום השבת איז שוין געווען אויך קודם מ"ת, פון זינט ששת ימי בראשית[46], — נאָר ס'איז נאָך ניט געווען דער ציווי צום גברא (אידן), ובמילא ניט געווען — חפצא דמצות ה' לאדם.

[ועפי"ז יומתק וואָס דער ענין, אז שבת האָט ניט קיין שייכות צו בני נח, ווערט אַפגעלערנט[47] פון[48] „ויום ולילה לא ישבותו", וואָס שטייט ביי נח[ן] — וויבאַלד די „חפצא" פון שבת איז שוין דאָמאָלס געווען][49].

35) יתרו שם.
36) תשא לא, יז ואילך.
37) יתרו שם, יא. תשא שם, יז.
38) ב, ב־ג.
39) ראה לעיל הערה 33.
40) ח"ב פל"א. וראה בארוכה אברבנאל למו"נ שם. רמב"ן ואתחנן ה, טו. וראה גם נזר הקודש (האריך) לב"ר פי"א, ז. לקו"ש חי"ב ע' 111 ואילך.
41) ואתחנן שם.
42) אברבנאל למו"נ שם.
43) להעיר משמו"ר דלקמן הערה 49.
44) וראה גם חינוך מצוה לא, לב.
45) ראה לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך. ושו"נ.
46) ועפ"ז יש להסביר הדעה (ב"ר פט"ז, ה) דלאדם הראשון נתן הקב"ה מצות שבת.
47) סנהדרין נח, ב.
48) נח ח, כב.
49) וי"ל שמטעם זה תקן להם משה לישראל (במצרים) את יום השבת לנוח — שמו"ר פ"א, כח. פ"ה, יח. ושו"נ.

ה. און דאָס איז דער פירוש וואָס מ'זאָגט ביי שבת דעם לשון „קודם שלא תינתן", „עד שלא ניתנה":

אויך פאַר דעם ציווי אויף שמירת שבת איז שבת געווען אַ מציאות און נאָכמער אין זעלבן מהות ווי שפעטער (נאָך דער „נתינה") — יום שביתה ממלאכה, נאָר דאָמאָלס איז זי געווען אין אַן אַנדער (העכערן) רשות, רשות הנותן: שבת איז געווען אַ זמן מיוחד דערפאַר וואָס דער אויבערשטער האָט דעם טאָג, כביכול, „שובת" געווען ממלאכתו; „נתינת" השבת האָט אויפגעטאָן, אז דאָס זאָל איבערגיין מרשות הנותן (אויך צו —) לרשות המקבל, ד.ה. די שביתה זאָל אַנקומען צום „גברא", צו דעם אידן דאָ למטה.

אידער ס'איז געווען „נתינת" השבת פון דעם וועלכער „וישבות ביום השביעי", השם, האָט עס ניט געהאָט אַ שייכות צו אַנדערע. בסגנון אחר: אַ „גברא" האָט ניט דעם כח צו אויפטאָן אַז ביי אים זאָל זיין דער זמן השבת מעין זה ווי דאָס איז ביים „בורא"[50], ובמילא האָט קיין אָרט ניט אַז ער זאָל שובת זיין ממלאכה: ביי מתן תורה האָט זיך אויפגעטאָן ה„נתינה" בכלל ובפרט' — היות אַז במ"ת איז בטל געווארן די גזירה און „העליונים ירדו לתחתונים"[51], ובפרט בנוגע שבת איז (ע"ד ווי מילה איז געווארן אַ חפץ דמצוה[52] נאָך פאַר מ"ת) — „ציווך במרה" אַנגעזאָגט געווארן דער גברא — דער אויבערשטער האָט „געגעבן" צו אידן אָט דעם זמן פון יום השביעי, די „חפצא" פון שבת, אַזוי אַז דאָס זאָל „זיין" אַ חפצא דמצוה בא עם[53], פועל זיין אין אַן אידן דאָ למטה.

ו. ויש לומר, אַז אין דעם איז באַשטאָנען דער יתרון מעלה פון שמירת השבת דיוסף (לגבי שמירת שבת פון די שבטים):

דאָס וואָס די אבות ושבטים האָבן מקיים געווען מצות איידער זיי זיינען נצטוה געווארן, איז דאָס געווען אויף ווייל פעולת האדם קען אויפטאָן: ער קען אַבער ניט משנה זיין די מציאות וטבע פון דער חפצא ווי זי איז באַשאַפן געווארן — ניט אַ חפצא (מצה וכיו"ב) אויסגעטיילט דורך זייער פעולה — פון אַנדערע חפצים (מצות) שכמוה, חפצא דמצוה. ועד"ז איז געווען שביתה בשבת ע"י השבטים, אַז עס איז בלויז אַ פעולה של הגברא, אַבער די „חפצא" פון שבת אַלס זמן האָבן זיי ניט געקענט משנה זיין (זייער שביתה ממלאכה איז געווען בלויז אַ סימן אויף „כי בו שבת גו").

משא"כ בא יוסף'ן — זיין שמירת שבת איז מפורש בתורה — וועלט עס אַ מציאות בעולם (ואדרבא — אַ מציאות נצחית[54]).

וי"ל הטעם בדבר:

ס'איז ידוע[55] די מעלה פון יוסף לגבי שאר השבטים: די שבטים זיינען געווען

---

50) ולהמדרש הנ"ל הערה 46 י"ל דשאני אדם הראשון, כי א) נתן לו (הקב"ה) מצות שבת. ב) דהי' בגן עדן (עי"ש שלמדין זה דנתן לו מצות שבת ממ"ש (בראשית ב, טו) ויניחהו בגי"ע, „וינח ביום השביעי" וכו').

51) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

52) ראה לקו"ש שם ע' 213. ושנ"נ.

53) ומתורץ מש"כ לעיל הערה 33.

54) ראה צפע"נ (מכות יא, א. מפענ"צ פ"ה ס"ב) בנוגע לשבועת משה המפורשת בתורה „ויואל משה" (שמות ב, כא).

55) סה"מ תקס"ה ע' קצב ואילך. תר"ח ויחי ד"ה בן פורת יוסף. דרמ"צ פא, א. סה"מ תרכ"ט ע' רנח ואילך. המשך תרס"ו ע' שטו. סה"מ תפר"ח ע' כג ואילך. ובכ"מ.

רועי צאן וואס דאס איז אן אופן העבודה וואס איז „גורם ההתבודדות"[56] און אפגעטראגנקייט פון עניני העולם, דער־פאר איז זייערע פעולות, כולל שמירת שבת „אפגעטראגן" פון וועלט. זייער „בו שבת" האט ניט משנה געווען דעם (זמן פון) עולם: משא"כ די עבודה פון יוסף איז געווען אין מצרים, „ערות הארץ"; און ניט נאר האט מצרים אים ניט געשטערט אין זיין עבודת ה', נאר זייענדיק אין מצרים איז ער געווען דער מושל ושליט אויף מצרים ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים[57] און ניט נאר בנוגע גשמיות (וישבור למצרים וכו'), נאר אויך בשייכות לרוחניות (יוסף האט אויפ־געטאן „שימולו"[58]).

און וויבאלד אז זייענדיק „למטה" (אין מצרים, און דארט גופא, און נאך זייענ־דיק „בבית אדוניו המצרי" — פאר ובל־עדיך גו') איז „ויהי הוי' את יוסף"[59], האט זיך בא אים און אין עם (צוותא וחיבור —) אנגעהערט דער שבת פון אויבערשטן, „כי בו שבת מכל מלאכתו", די „חפצא" פון שבת לה', ובמילא האט זיין שמירת שבת „קודם שלא תינתן" אין זיך געהאט (מעין המעלה פון) שמירת שבת וואס נאך מ"ת[60].

ז. עפ"ז יש לבאר וואס די תורה האט מגלה געווען דעם ענין פון שמירת שבת דיוסף דוקא דורך דעם לשון „והכן", וואס ווייזט כנ"ל אויפן „והי' ביום הששי והכינו גו":

דער העדר און שביתה ממלאכה ביום השבת עצמו ברענגט ארויס דעם שינוי בה„גברא", דער אדם איז אין דעם טאג נח ושובת ממלאכה:

דוקא די פעולה פון דער הכנה מערב שבת לשבת טוט אויף אין חפצי העולם און זמן העולם, אז מצד דער אנדערש־קייט פון שבת איז מען זיך צו אים מכין (נאך פון פריער) ופועל אין וועלט.

וי"ל עוד יתרה מזה — א פעולה נמשכת ביום השבת*[60],

און ווי דאס ווערט ארויסגעבראכט אויך אין הלכה:

פון „והי' ביום הששי והכינו גו" לערנט מען אפ[61] (ניט אזוי, ניט נאר אז מ'דארף מכין זיין אויף שבת בפעולה, באקן און קאכן מבעוד יום: דאס שטייט בפירוש אין פסוק, „את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו"[62], נאר פון דעם זעט מען) אז „אחשבי' רחמנא לסעודת

---

56) לשון הכלי יקר (בראשית ד, ג) במעלת הבל שהי' רועה צאן.

57) פרשתנו מא, מד.

58) ב"ר פצ"א, ה. תנחומא פרשתנו ז. פרש"י פרשתנו מא, נה.

59) וישב לט, ב.

60) ועפ"ז אולי י"ל דזהו גם המעלה דשמירת שבת דיוסף לגבי שמירת שבת דיעקב (ראה לעיל הערה 18). והרי החילוק הנ"ל בין יוסף לשבטים מבואר הוא (במקומות שבהערה 55) לגבי יוסף והאבות (כולל יעקב). ולכן דוקא ביוסף נלמד ענין שמירת השבת מ„והכן" (כדלקמן סעיף ז), משא"כ אצל יעקב (ראה לעיל הערה 20).

*60) ועפ"ז יובן מה שממשיך בבמדב"ר „אמר הקב"ה יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה חייך שאני משלם לבן בנך שיקריב קרבנו בשבת" —

כי תוכן הענין דהקרבת קרבן (נשיא אפרים) בשבת, „מה שאין יחיד מקריב" (ל' במדב"ר שם) הוא מה ששבט אפרים הוסיף בקדושת השבת על הקדושה שבשבת מצ"ע (ראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 49 ואילך), ולכן זהו השכר על קיום מצות שבת דיוסף, שלמדין מענין ההכנה לשבת שלו, דהיינו שלא הי' זה שמירת שבת (— כביעקב), כ"א הוספה ופעולה בשבת, כבפנים.

61) פרש"י ביצה ב, ב ד"ה והכינו. וראה פרש"י פסחים מז, ב ד"ה והכינו.

62) בשלח טז, כג.

שבת, שיזמיננה (בפיו) מבעוד יום ובחול"[63].

דער „והכינו את אשר יביאו" ברענגט ארויס אז סעודת שבת, וואס מ'עסט איר בשבת, איז א סעודה חשובה.

דעריבער איז די תורה מרמז דעם ענין פון שמירת שבת דיוסף אינעם לשון „הכנה", ווייל דער יתרון ומעלה פון זיין שמירת שבת איז באשטאנען אין דעם וואס דורך אים און אין אים איז דער טאג געווען א יום מיוחד, ד.ה. ס'איז געווען די „חפצא" פון וינח ביום השביעי, וואס דאס זאגט זיך ארויס, כאמור, אין דעם ענין ההכנה דוקא[64].

ח. כשם ווי ס'זיינען געווען די צוויי אופנים הנ"ל פון שמירת שבת לפני מ"ת, מעין זה ועד"ז זיינען זיי אויך דא נאך מ"ת:

ס'איז[65] דא שבת ווי זי איז געגעבן געווארן בדיבור בגלוי בפשט ההלכה, שביתה בשבת ממלאכה וכו', און ס'איז דא „בחי' שמור בפנימיות", „שביתה מדיבורים גשמיים"[66] — ניט בלויז ניט מרבה זיין בדיבור[67], נאר באופן של שביתה, „שלא לשוח שום שיחה בטלה חי'"[66]; דער אופן השביתה[68] נעמט זיך דערפון וואס ביי אידן הערט זיך אן די „שביתה" פון דעם אויבערשטן (ניט נאר די שביתה פון עשיית שמים וארץ גשמיים, נאר) „כמו ששבת ה' מיו"ד מאמרות שנבראו בהם שמים וארץ"[69].

וכשם ווי די שלימות פון שמירת שבת לפני מ"ת בא יוסף'ן, איז ווייל ביי אים האט זיך אנגעהערט דער „כי בו שבת" פון אויבערשטן, עד"ז איז אויך בנוגע צו שמירת השבת נאך מ"ת, אז דער „שומר שבת כהלכתו"[69] איז שובת ניט בלויז ממעשים גשמיים און דיבורים גשמיים, נאר ביי אים ווערט דערהערט, כביכול, די שביתה פון אויבערשטן, ביז צו דעם „פנימיות"[66] השבת היא הכוונה בתפלת השבת ובת"ת לדבקה בה' אחד כמ"ש[70] שבת לה' אלקיך".

וואס דאס ברענגט מיד די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כמארז"ל[71] אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן (וואס דאס איז במשך הזמן פון איין[72] שבת) מיד נגאלים.

(משיחת ש"פ מצורע תשמ"א)

---

63) אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא כה הזמנה הלכך באחד בשבת בעלמא לית לן למיסר ביצה כו' (רש"י ביצה שם ד"ה ואין).

64) ואולי י"ל הפירוש בלשון המדרש שלפנינו „אין והכן אלא שבת" ולא „אלא בע"ש" או „אלא לשבת" וכיו"ב (ראה לעיל הערה 3), דכל הגדר דהכנה מתאים רק כשמדובר בשבת, דסעודה חשובה היא כו', כנ"ל.

65) ראה בכל הבא לקמן — תניא קו"א בסופו. וראה לקו"ש חי"א ע' 81 ואילך.

66) לשון אדמו"ר הזקן בקו"א שם.

67) שו"ע אדה"ז או"ח סש"ז ס"ב.

68) ש„אין אנו מצווים מדאורייתא על שביתה מהדיבור כ"א על השביתה ממעשה" (ל' הצ"צ באוה"ת שמות כרך ז' ס"ע ב'תשב ואילך), הרי על השביתה מדיבור באופן „שלא לשוח שום שיחה בטילה" אין ציווי גם מד"ס — ראה שיחת ש"פ אמור תשמ"ב.

69) שבת קיח, ב. הובא בקו"א שם. ומדייק „כהלכתו דייקא". וממשיך „לכן מוטל כו' להיות בקי בהלכתא רבתא לשבתא. גם יזהר שלא לשוח כו'", כבפנים.

70) יתרו כ, יוד.

71) שבת שם. וביר'שלמי (תענית פ"א סה"א): שבת א' כתיקונה.

72) ראה לקו"ת (בהר מא, א ואילך) דירושי' הנ"ל „אינו סותר למאמר . . (שבבבלי הנ"ל) כו' כי פי' שתי שבתות היינו ג'כ שבת אחת", ע"ש באורוכה. ובכ"מ.